

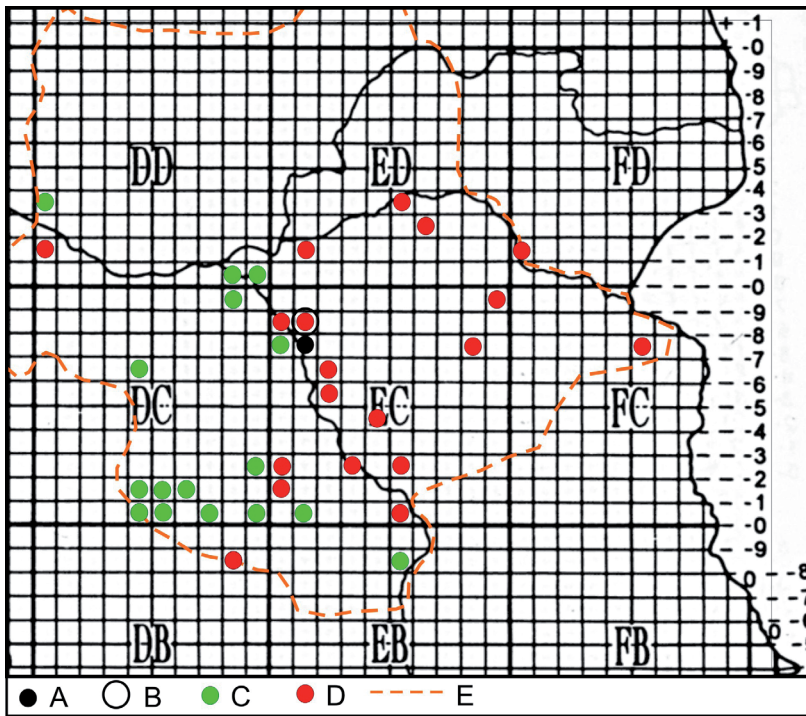
Przemysław Stolarz, Mirosław Rzępała, Sławomir Chmielewski,
Ireneusz Krasnodębski, Marcin Ilczuk, Janusz Kopik

NOWE STANOWISKA SMUKWY KOSMATEJ *SCOLIA HIRTA* (HYMENOPTERA: SCOLIIDAE) NA NIZINIE MAZOWIECKIEJ

W latach 2007-2016 obserwowaliśmy smukwę kosmatą (podgatunek *Scolia hirta hirta* Schrank 1781) na 24 nowych stanowiskach na Nizinie Mazowieckiej: 21 w południowej i wschodniej części województwa mazowieckiego (ryc. 1) (pola UTM: DB88, EC01, EC02, EC08, EC18, EC25, EC26, EC32, EC44, EC52, EC87, EC99, ED11, ED53, ED62, FD01, FC57), jednym w zachodniej części tego województwa (DD01) oraz na dwóch stanowiskach w północnej części woj. lubelskiego (EC50 i FC57):

- 13-28 VII 2007 – 1 os. na łące obok zbiornika wodnego, Domaniów, gm. Wieniawa, DB88, SCh,
- 21 VII 2007 – 1 os. Koszelówka, gm. Łąck, DD01 (lista dyskusyjna M-ŚTO, m-s-to@googlegroups.com),
- 2 VIII 2015 – 2 os. na wrzosowisku przy drodze Stary Kadłubek – Podlas, gm. Stara Błotnica, EC01, SCh,
- 2 VIII 2015 – 2 os. na wrzosowisku, Zagóra, gm. Stara Błotnica, EC01, SCh,
- 9 VIII 2014 – 4 os. na zawciągu *Armeria elongata* i lebidocze *Origanum vulgare*, sucha murawa między ul. Zaciszną i Piaskową, Brzeźce, gm. Białobrzegi, EC02, PS – foto. Na tym samym stanowisku 1 os. smukwy był obserwowany również w dniach 29 VII – 1 VIII 2015 na w/w gatunkach roślin oraz na słoneczniku zwyczajnym *Helianthus annuus*, PS – foto,
- 14 VII 2015 – 1 os. na chabrze nadreńskim *Centaurea stoebe*, ugory przy ul. Klimontowskiej, Warszawa-Wawer, EC08, IK – foto,
- 28 VI 2016 – 1 os. na ziemi, na polanie w borze sosnowym przy ul. Staszica, Warszawa-Wesoła, otulina Mazowieckiego Parku Krajobrazowego, EC18, PS,

- 10 VII 2016 – 2 os. na nawłoci pospolitej *Solidago virgaurea*, południowy stok zalesionej wydmy W od ul. Mazowieckiej, os. Stara Miłosna, Warszawa-Wesoła, Mazowiecki P. K., EC18, PS – foto,
- 13 VII 2016 – 1 os. na starcu jakubku *Senecio jacobea*, sucha łąka (pastwisko dla koni) przy zbiegu ul. Żwirki i Prusa, Warszawa-Wesoła, otulina Mazowieckiego P. K., EC18, PS – foto,
- 19 VII 2016 – 1 os. na zawciągu *A. elongata*, śródleśna łąka przy ul. Fabrycznej, os. Stara Miłosna, Warszawa-Wesoła, Mazowiecki P. K., EC18, PS – foto,
- 20 VII 2016 – 6 os. na ostrożeniu polnym *C. arvense*, chabrze łąkowym *Centaurea jacea*, starcu jakubku *S. jacobea*, wrotyczu *Tanacetum vulgare* i powoju polnym *Convolvulus arvensis*, miedze polne oraz granica pola i poręby leśnej, Osieck Kolonia, gm. Osieck, Mazowiecki P. K., EC25, PS – foto,
- 25 VII 2016 – 3 os. (2f, 1m) na mikołajku płaskolistnym *Eryngium planum*, miedze i ugory obok lasu, Stoczek, gm. Osieck, otulina Mazowieckiego P. K., EC26, PS – foto,
- 19 VII 2015 – 1 os. – murawa na wale przeciwpowodziowym, Maciejowice – Rybakówka, gm. Maciejowice, EC32, Sch – foto,
- 15 VII 2012 – 1 os. na ostrożeniu polnym *Cirsium arvense* przy stacji kolejowej Wola Rowska, gm. Łaskarzew, EC44, IK – foto,
- 22 VII 2016 – 1 os. na chabrze nadreńskim *C. stoebe*, ugor obok zwirowni, Opatkowice, gm. Puławy, EC50, PS,
- 21 VII 2012 – 4 os. na mikołajku płaskolistnym *E. planum*, suchy ugor, Podeblocie gm. Trojanów, EC52, IK – foto,
- 31 VII 2016 – 1 os. na macierzance piaskowej *Thymus serpyllum*, sucha murawa na wydmie, Rakowiec, gm. Siedlce, EC87, MRz – foto,
- 7 VIII 2016 – 2 os. na wrzosie *Calluna vulgaris*, wrzosowisko w rez. Gołobórz, Białki, gm. Siedlce, EC87, MRz – foto,
- 23 VII 2016 – 1 os. na przegorzanie *Echinops* sp., polana leśna, Stasin, gm. Paprotnia, EC99, MRz – foto,
- 15 VIII 2011 – 1 os na macierzance piaskowej *T. serpyllum*, murawa piaskowa nad Bugiem 1 km NW od Kuligowa, gm. Dąbrówka, ED11, JK – foto,
- 25 VII 2016 – 2 os. na onętku *Cosmos bipinnatus*, ogród przydomowy, Sadowne, gm. Sadowne, Nadbużański P. K., ED53, MI,
- 11 VIII 2010 – 1 os. na zawciągu *A. elongata*, Stoczek Węgrowski, gm. Stoczek, otulina Nadbużańskiego P. K., ED62, MRz,
- 5 VII 2011 – 1 os. na zawciągu *A. elongata* i świerzbnicy *Knautia arvensis*, Rokitno, gm. Rokitno, FC57, MRz – foto,
- 29 VII 2012 – 1 os. na ostrożeniu polnym *C. arvense*, sucha murawa w dolinie Bugu, Wirów, gm. Jabłonna Lacka, FD01, IK.

Ryc. 1. Rozmieszczenie stanowisk smukwy kosmatej *Scolia hirta* na Nizinie Mazowieckiej: A – opublikowana obserwacja z 1931 r., B – stanowisko opublikowane w 1953 r., C – opublikowane stanowiska z lat 2000-2015, D – nowe stanowiska opisane w tej pracy, E – granice Niziny Mazowieckiej

Fig. 1. Distribution of *Scolia hirta* in the Mazovian Lowland: A – published record from 1931, B – record published in 1953, C – published records from the period 2000-2015, D – new records from our paper, E – boundaries of the Mazovian Lowland

Wszystkie obserwacje miały miejsce w godzinach okołopołudniowych (11.00-15.00) przy słonecznej pogodzie i temperaturze powietrza 20-30°C. Na 14 stanowiskach gatunek został sfotografowany. Stwierdzono żerowanie na 16 gatunkach roślin. W polu EC18 smukwa kosmata była obserwowana w pierwszej połowie XX w. (Głowacki 1953) – nie wiadomo, czy opisane wtedy stanowisko to Stara Miłosna, czy Sulejówek-Miłosna. Z pozostałych kwadratów nie była wcześniej podawana.

Smukwa kosmata *Scolia hirta*, to rzadki gatunek owada z rzędu błonkówek i z rodziny smukwowatych, umieszczony w Polskiej Czerwonej Księdze Zwierząt

w kategorii VU Vulnerable = narażony na wyginiecie (Banaszak 2004) – znano wtedy jedynie kilkanaście stanowisk z końca XX w. W ostatnich latach wykryto i opublikowano kilkadziesiąt nowych stanowisk tego gatunku, lecz smukwa kosmata pozostaje w całej Polsce nadal rzadkim i wyspowo rozmieszczonym gatunkiem (Olszewski *et al.* 2016). Ostatnie trendy klimatyczne wydają się sprzyjać poszerzaniu przez ten gatunek zasięgu w kierunku północnym. Prawdopodobnie wiele ostatnio znalezionych stanowisk czeka na upublicznienie, czego dowodem jest między innymi nasze zestawienie. Dotychczas na Nizinie Mazowieckiej najwięcej stanowisk odnotowano w części południowej - głównie w Dolinie Pilicy (Tabor i Ciach 2006, Stolarz i Stolarz 2009), w Puszczy Kozienickiej i w okolicach Radomia (Miłkowski 2012) oraz nad środkową Wisłą (Banaszak i Twerd 2009, Zięba i Żyła 2010, Marczak *et al.* 2012). Brak było stwierdzeń we wschodniej części Mazowsza. Dogodne dla smukwy jest utrzymywanie się w regionie dużych powierzchni ugorów – szczególnie na słabszych glebach – co prowadzi do wytworzenia zbiorowisk typowych dla suchych łąk. Wymienione siedliska są jednak zagrożone przez zabudowę, naturalną sukcesję i zalesienia.

Literatura

- Banaszak J. 2004. Smukwa kosmata *Scolia hirta*. W: Głowaciński Z., Nowacki J. (red.) Polska Czerwona Księga Zwierząt. Bezkręgowce. IPO PAN Kraków – Poznań, 175-176.
- Banaszak J., Twerd L. 2009. Historical and current records of *Scolia hirta* Schrank, 1781 (Hymenoptera: Scoliidae) in Poland. *Polskie Pismo Entomologiczne* 78, 1: 101-110.
- Głowacki J. 1953. Przyczynek do znajomości błonkówek (Hymenoptera) okolic Warszawy. *Fragmenta Faunistica Musei Zoologici Polonici*, 6, 19: 501-523.
- Marczak D., Peplowska-Marczak D., Wiśniowski B., Huflejt T. 2012. New Polish localities of two rare wasp species (Hymenoptera): *Leucospis dorsigera* Fabricius, 1775 (Chalcidoidea: Leucospidae) and *Scolia hirta* Schrank, 1781 (Vespoidea: Scoliidae). *Fragmenta Faunistica* 55, 1: 25-30.
- Miłkowski M. 2012. Nowe stanowiska smukwy kosmatej *Scolia hirta* Schrank, 1781 (Hymenoptera: Scoliidae) w okolicach Radomia. *Kulon* 17: 137-141.
- Olszewski P., Wiśniowski B., Bogusch P., Pawlikowski T., Krzyżyński M. 2016. Distributional history and present status of the species of the family Scoliidae (Hymenoptera) in Poland and the Czech Republic. *Acta Zoologica Bulgarica* 68, 1: 43-54.
- Stolarz P., Stolarz J. 2009. Wychodnie limonitu z interesującą entomofauną w dolinie dolnej Pilicy. *Kulon* 14: 147-148.
- Tabor J., Ciach M. 2006. Stanowiska smukwy kosmatej *Scolia hirta* Schrank 1781 (Hymenoptera: Scoliidae) na Nizinie Mazowieckiej. *Kulon* 11: 121-127.

Zięba P., Żyła W. 2010. Nowe dane o rozmieszczeniu *Scolia hirta* (Schränk, 1781) (Scoliidae) na terenie Polski w świetle obserwacji przeprowadzonych w latach 2005-2010. Acta Entomologica Silesiaca 18: 89-90.

Adresy autorów:

Przemysław Stolarz, Centrum Ekologii Człowieka, ul. Kościuszki 24, 05-075 Warszawa-Wesoła, e-mail: przem.stolarz@gmail.com

Mirosław Rzepała, Ireneusz Krasnodębski, Marcin Ilczuk, Towarzystwo Przyrodnicze Bocian, ul. Radomska 22 lok. 32, 00-323 Warszawa, e-mail: mirek@bocian.org.pl

Sławomir Chmielewski, ul. Rynek 12, 05-640 Mogielnica, e-mail: sch6@wp.pl

**NEW SITES OF THE HAIRY FLOWER WASP *SCOLIA HIRTA*
(HYMENOPTERA: SCOLIIDAE) IN THE MAZOWIECKA LOWLAND**

Summary

In 2010-2016, we recorded 24 new sites of the hairy flower wasp *Scolia hirta* – the species listed in the Polish Red Data Book of Invertebrates – in the Mazowiecka Lowland (central Poland), mainly in its southern and eastern part. 7 sites are located in the Mazowiecki Landscape Park and 2 in the Nadbużański Landscape Park.

Key words: *Scolia hirta*, occurrence, Mazowiecka Lowland.